

De droom van Nebukadnezar en het ontwaken van Europa

J. G. Fijnvandraat

Uit: "Bode des Heils in Christus", jaargang 118 (1975)

- [Deel 1](#)
- [Deel 2](#)
- [Deel 3](#)
- [Deel 4](#)
- [Deel 5](#)
- [Slot](#)

Deel 1

Nebukadnezar kan de slaap niet vatten. Zijn geest gunt hem geen rust en daarom wil het niet lukken. De koning denkt aan de succesvolle opstand van de Babyloniërs tegen de Assyrische overheersers, die bekroond is met de vestiging van het Babylonische rijk, waarvan hij de onbetwiste, opperste gezagsdrager is. Vandaar dwalen zijn gedachten al naar het onbekende land van de toekomst. Hoe zal het zijn rijk vergaan? Zal het jaren van bloei tegemoet gaan, om dan na een snelle neergang onder de voet gelopen te worden, zoals met Ninevé is gebeurd? Of zal het, na zijn hoogste macht te hebben bereikt, langzaam aftakelen, zoals de oude man Egypte, die met vallen en opstaan zijn levensduur rekt? Of ... zal Babylon zijn macht uitbreiden tot de grenzen van de aarde en zich altijd weten te handhaven?

Zulke gedachten spoken de jonge vorst door het hoofd (Dan. 2:29).

Eindelijk valt hij in slaap, maar het is geen vredige sluimering. Zijn geest gunt hem ook dan geen rust, Nebukadnezar droomt ...

Europa ontwaakt

Ruim vijftieng eeuwen later wrijft Europa zich de ogen uit. Zo juist heeft een tweede wereldbrand haar innerlijk verscheurd. Ze bekijkt de puinhopen die er door zijn aangericht en schudt dan energiek het hoofd. Dit mag nooit weer gebeuren! Ze kijkt om zich heen en beseft dat ze zich een dergelijke strijd in haar binnenste niet voor een derde keer kan veroorloven. Ze vreest de opdringende macht uit het oosten en voelt de vernederende bevoogding van haar overzeese bevrijder in het westen. Wil ze economisch en politiek geen speelbal worden van anderen, dan zal ze de gelede- ren moeten sluiten. Dan zal er op elk terrein door haar kinderen een front gevormd moeten worden. Militaire eenheid is er al, de Navo, maar die is met sterke drang van Amerika tot stand gekomen. Nu zal ze zelf aan de slag moeten. De Kolen- en Staal Gemeenschap ontstaat eerst, daarna de E.E.G. Er wordt gepraat over opheffing van invoerbepalingen tussen de Europese landen onder- ling. De grenzen worden steeds meer open gegooid, gemeenschappelijke monetaire maatregelen worden getroffen. Af en toe wordt er een balletje opgegooid met het oog op een toekomstige euro- pese munteenheid en wordt er gestemd over een Europese hoofdstad. Het gaat niet overdreven hard, maar toch worden haar kinderen langzaam maar zeker van Duitsers, Fransen, Belgen, Italianen, Nederlanders, enz. omgeturnd tot Europeanen.

Het nationalisme, dat haar vroeger innerlijk verscheurde, schrompelt ineen tot een soort provinciaal chauvinisme. Europa ontwaakt en herinnert zich haar jeugd toen ze als één machtig rijk onder de Romeinse adelaar een periode van rust en welvaart beleefde.

Houdt die droom van Nebukadnezar verband met dit ontwaken van Europa?

De tijden van de volken

“In het tweede jaar nu van de regering van Nebukadnezar ...”, met deze woorden begint het verhaal van de droom.

Kenmerkende woorden!

Waar is gebleven “in het zoveelste jaar van die en die koning van Juda”? Ach, dat is voorbij. Nog is er een koning in Jeruzalem, maar hij is geen baas meer in eigen huis. Nog staat er de tempel, maar de God van Israël maakt Zich op om Zich terug te trekken uit zijn heiligdom (Ezech. 8:4; 9:3; 10:4, 18-20; 11:23).

Dat heiligdom zal verwoest worden en Davids troon vacant komen te staan. De tijd dat God vanuit Israël regeert, wonend te midden van zijn volk, gaat voorbij. Niet voorgoed, want in de verre toekomst zal er weer een vorst uit het geslacht van David zitten op Jeruzalems troon (Ezech. 37:24) en zal de heerlijkheid van de Here weer terugkeren naar de herstelde tempel (Ezech. 43:2, 3; 44:4).

Nu echter zijn de tijden van Israël voorbij, de tijden waarin de geschiedenis van de volken wordt bepaald naar de gebeurtenissen in Israël, en de Godsregering te Jeruzalem wordt uitgeoefend.

In een viertal wegvoeringen werd een einde gemaakt aan Juda's volksbestaan. [\[1\]](#)

Zo is er een nieuwe tijd ingegaan, met een nieuwe tijdrekening.

Van nu af worden de TIJDEN DER VOLKEN ingeluid (Luk. 21:24).

Bij de eerste wegvoering heeft Jeremia de overgang zo kenmerkend aangegeven: “Het woord, dat tot Jeremia kwam over het gehele volk van Juda in het vierde jaar van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda (*dit is het eerste jaar van Nebukadnezar, de koning van Babel*)” (Jer. 25:1, vergel. 9:11, 12).

Niet meer de regeringsjaren van de koningen van Juda, maar die van een vorst uit de volken worden gebruikt om gebeurtenissen te dateren!

Hoofd en voeten

Nebukadnezar droomt... Voor zijn geestes oog rijst een kolossaal beeld op, het glanst en het straalt en tegelijk is het verschrikkelijk om aan te zien (Dan. 2:31). Een vreemd beeld: het hoofd is van goud, de borst en armen zijn van zilver, daaronder bevinden zich buik en lendenen van koper, de benen die het dragen zijn van ijzer en het geheel staat op voeten, die gedeeltelijk van ijzer en gedeeltelijk van leem zijn, op de grond geplant.

Straks zal de vorst, verontrust door wat hij die nacht beleefd heeft, zijn wijzen laten roepen en die zullen moeten erkennen dat ze de droom niet kunnen vertellen. De wijsgeren en magiërs worden in hun hemd gezet. Wat blijft er over van hun aanmatigende beweringen dat ze met de goden in verbinding staan en kijk hebben op de onzichtbare wereld? Niets! Wil Nebukadnezar iets weten van de toekomst dan moet hij terecht komen bij de God van Israël. Dan zal hij leren dat zijn overwinningen, ook de verovering van Palestina, niet daaraan te danken zijn, dat zijn goden machtiger zouden zijn dan de goden van de volken, die hij heeft onderworpen, niet machtiger dan de God van Israël.

Dan zal hij leren inzien, dat de God, die hem de droom en zijn uitlegging doet bekend maken, hem ook deze overwinningen heeft geschonken en dat zijn machtig rijk bestaat bij de gratie van die God. Die God laat Zich nu de God des hemels noemen (Dan. 2:18, 28, 37), en niet meer de God des hemels en der aarde (vergel. Joz. 2:11; 3:11, 13).

Hij heeft Zich als het ware in de hemel teruggetrokken, maar dat betekent niet, dat Hij niet uiteindelijk de regering in handen houdt, al legt hij een deel daarvan in handen van de mens. Nebukadnezar zal het uit de mond van Daniël horen:

“Gij, o koning, koning der koningen, aan wie de God des hemels het koningschap, macht, sterkte en eer geschonken heeft, ja in wiens hand **Hij** de mensenkinderen, waar zij ook wonen, de dieren des

velds en het gevogelte des hemels **gegeven heeft**, en die Hij tot heerser over die alle heeft gemaakt ...” (Dan. 2:37, 38).

Niet hijzelf heeft dus deze machtige positie veroverd, God heeft hem die geschonken en God heeft het gezag en de regering in zijn handen gelegd.

En met klem zal de stem van Daniël in zijn oren klinken:

“Gij zijt dat gouden hoofd”.

Europa ontwaakt. Ze roept haar twistzieke kinderen tot de orde.

Ze waarschuwt en wijst naar het oosten, ze spoort aan tot bundeling van de economische krachten en wijst naar het westen. Nog gaat het niet van een leien dakje, nog is er hier en daar een ruzietje. Met waarschuwing en aansporing alleen komt ze er niet, er zal een krachtiger aanpak nodig zijn. Ze zal, als het niet anders wil, daar niet voor terugdeinzen. Europa ontwaakt.

Nebukadnezar, het hoofd van het beeld. ... Beseft Europa dat zij de rol van de voeten gaat vervullen?

[1] Te weten:

1e: 2 Koningen 24:1; Daniël 1:1 v.v.

2e: 2 Koningen 25:11 v.v.

3e: 2 Koningen 25:18-21

4e: Jeremia 52:30

N.B.: de eerste wegvoering van de prinsen, w.o. Daniël, wordt door Jeremia niet vermeld.

Deel 2

Nadat de menselijke wijsheid volledig gefaald heeft en de Chaldeeuwse geleerden moeten erkennen: “Wat de koning vraagt, is te zwaar, en er is niemand anders, die het de koning zal kunnen te kennen geven dan de goden, die echter niet bij de mensen wonen”, verschijnt Daniël op het toneel.

Bij hem is geen spoor van onrust, wel het bewustzijn van afhankelijkheid van zijn God. Hij belegt dan ook geen konferentie met zijn vrienden, maar een bidstond. Hij doet geen beroep op menselijke wijsheid, maar op de wijsheid die van boven is (vergel. Jak. 3:17). Afhankelijkheid en geloofsvertrouwen sieren Danël en zijn drie vrienden. Wie zo tot God nadert, wordt niet beschaamd (vergel. Ps. 25:14; Spr. 3:32).

Een droom, die geen bedrog is

Daar staat Daniël voor de koning. Kort en bondig verklaart hij, dat geen wijze of bezweerder de verborgenheid van de koning bekend kan maken. En als hij, Daniël, het wel kan, doet hij dat niet omdat hij zoveel knapper is dan andere mannen. Nee, de jonge Judese prins geeft alle eer aan God, van wie hij met zijn drie vrienden barmhartigheid heeft afgesmeekt om de droom en zijn uitlegging bekend te kunnen maken (Dan. 2:18). Ootmoedig klinkt uit zijn mond:

“Maar er is een God in de hemel die verborgenheden openbaart; Hij heeft de koning Nebukadnezar bekend gemaakt wat in toekomstige dagen geschieden zal”. [1]

In sobere, maar duidelijke bewoordingen geeft Daniël daarop de droom weer en laat er een beknopte, maar heldere uitleg op volgen.

Een droom van vijf en twintighonderd jaar geleden, waarvan driekwart gedeelte op de meest letterlijke wijze is vervuld. Zó letterlijk, dat ongelovige schriftuitleggers het sprookje de wereld in hebben geholpen dat Daniël eerst omstreeks 150 jaar vóór Christus heeft geleefd. In plaats van profeet, zou de jonge godvruchtige prins slechts geschiedschrijver zijn geweest, en hij zou zijn geschiedschrijving de vorm van profetie hebben gegeven. Dit zou van Daniël puur bedrog geweest zijn en

met die bewering haalt men de oprechtheid van Daniël door het slijk! Bovendien spreekt de Heer Jezus over: “Daniël de profeet” (Matth. 25:15) en vermeldt Ezechiël zijn naam tot driemaal toe (Ezech. 14:14, 20; 28:3). Deze nauwkeurige vervulling in het verleden staat er juist garant voor dat het nog onvervulde deel even getrouw vervuld zal worden. En wij leven in de tijd dat er aan die vervulling hard gewerkt wordt. Genoeg reden dus om aan die oude droom vernieuwde aandacht te schenken.

Eén beeld

Nebukadnezar ziet in zijn droom een beeld, dat verdeeld is in vier hoofddelen, te weten:

- gouden hoofd
- zilveren borst
- koperen buik
- ijzeren benen, ijzer met leem vermengde voeten.

Deze vier stellen, zoals we zullen zien, vier rijken voor. Er wordt niet gesproken over vier beelden van respectievelijk goud, zilver, koper en ijzer, maar over één enkel beeld. De hele periode, waarin God het gezag aan de volken toevertrouwt, wordt door dit ene beeld voorgesteld.

De vier rijken, die achtereenvolgens de dragers van dit gezag zijn, vertonen onderling verschillen. Dat wordt door de verschillende materialen van het beeld voorgesteld. Anderzijds echter vormen ze een eenheid. De een volgt de ander op en neemt het gezag van zijn voorganger over. Er is samenhang. Dit maakt duidelijk dat rijken in het verre oosten, in Afrika en ook zelfs in Amerika buiten het profetisch panorama vallen, dat door het statenbeeld van Nebukadnezar wordt voorgesteld. Ze zijn onmogelijk te beschouwen als een voortzetting van wat met Nebukadnezar is begonnen.

De vier rijken

Dan gaan we nu de vier rijken nader bekijken. Hoe zullen we er achter komen welke vier achtereenvolgens bedoeld zijn! Moeten we daarvoor in de geschiedenisboeken duiken en maar eens kijken wat er bij benadering een beetje op lijkt? Helaas heeft men deze methode met vrucht toegepast, maar met wat voor “vrucht”!

De meest onwaarschijnlijke uitleggingen zijn gelanceerd. Dat is de methode beslist niet! Niet de geschiedenis, maar de bijbel geeft de uitleg. De geschiedenis kan alleen deze uitleg versterken en toelichten.

HET GOUDEN HOOFD stelt ons niet voor noemenswaardige problemen. De woorden uit Daniëls mond zijn duidelijk genoeg:

“Gij zijt dat gouden hoofd”.

Het enige waar we mee zitten, is de vraag of het gouden hoofd alleen de heerschappij van koning Nebukadnezar voorstelt, of dat er het rijk, dat hij heeft gesticht, mee bedoeld is. Dit laatste is het geval, want Daniël zegt verder: “Doch na u zal een ander koninkrijk ontstaan”.

Hij spreekt niet over een andere koning, maar een ander koninkrijk.

Het rijk van DE ZILVEREN BORST EN ARMEN is dus een andersoortig rijk, dat het gezag van Babylon overneemt.

Daniël zelf heeft het met name genoemd in een latere periode van zijn leven, namelijk toen hij onder Belsazar een tamelijk vergeten figuur was geworden. Mag ik het even beschrijven?

Zie hoe Belsazar siddert als er te midden van het feestgeroes plotseling een hand begint te schrijven op de kalk van de muur tegenover de kandelaar.

Net als zijn grootvader Nebukadnezar laat hij eerst de heidense magiërs halen, maar evenmin als hun kollega's van zestig jaar geleden weten ze uitkomst te brengen. Op voorspraak van de koningin(-moeder?) wordt Daniël naar voren gebracht. Onverschrokken zegt de oude profeet de goddeloze koning het oordeel aan:

Mené: God heeft uw koningschap geteld en er een einde aan gemaakt;

Tekel: Gij zijt in de weegschaal gewogen en te licht bevonden;

Peres: Uw koninkrijk is gebroken en aan de Meden en Perzen gegeven (Dan. 5:28).

Met de zilveren borst en armen is dus het dubbele rijk van Meden en Perzen bedoeld. Het woord van de profeet verbiedt hier twee aparte rijken van te maken, waarvan het laatste, dat der Meden, dan de koperen buik zou voorstellen. Een dergelijke uitleg is gegeven en laat zien tot welke afwijkingen men komt als niet de Schrift, maar de geschiedenis als richtsnoer voor de uitleg wordt genomen. De Schrift spreekt niet over wetten van de Meden en wetten van de Perzen, maar over een wet van Meden en Perzen. De tweevoudigheid van dit rijk wordt bovendien door de beide armen aangeduid. De droom is zo akkuraat mogelijk. [2]

De KOPEREN BUIK EN LENDEN leveren ook geen moeilijkheden wat de uitleg betreft. En opnieuw is het Daniël zelf die ons de naam van dit rijk mededeelt (Dan. 8).

In het derde jaar van Belsazar ontving de profeet een merkwaardig gezicht. Hij zag een ram met twee horens, waarvan de hoogste het laatst oprees. Deze ram stootte naar het westen, noorden en zuiden. Vanuit het westen kwam er met een geweldige snelheid een geitenbok aanzetten, die een opvallende horens tussen zijn ogen had. Deze bok verpletterde de ram en werd geweldig groot. Toen hij machtig werd, brak echter de ene horens af en kwamen er vier horens voor in de plaats. Vervolgens wordt door Daniël de uitleg van dit gezicht in de meest direkte bewoordingen gegeven. En wel zo:

“De ram die gij gezien hebt, met de twee horens, doelt op de koningen der **Meden en Perzen**, en de harige geitenbok op de koning van **Griekenland**, en de grote horens die tussen zijn ogen stond, is de eerste koning. En dat die afbrak en er vier in zijn plaats kwamen te staan: vier koninkrijken zullen uit het volk ontstaan, doch zonder zijn kracht ...” (Dan. 8:20-22).

De koperen buik stelt dus het Griekse rijk voor dat werd gesticht door Alexander de Grote, die zich met een verbazende snelheid van het hele Midden-Oosten meester maakte, ja zijn macht uitbreidde tot de Indus. Na zijn dood viel het echter in vieren uiteen en geen van die delen heeft het tot een wereldrijk gebracht.

De uitleg van DE IJZEREN BENEN geeft ons meer moeilijkheden. Dat wil zeggen: we missen een duidelijke aankondiging van de overgang van het derde rijk op het vierde. Nergens geeft Daniël de naam van het vierde rijk. Toch doet hij ons wel enige aanwijzingen aan de hand. Als hij spreekt over de koningen van Syrië, dat is een brokstuk van het rijk van Alexander de Grote, dan zegt hij:

“En hij (de Syrische koning Antiochus III) zal zijn aangezicht keren tegen de kustlanden (dit zijn de eilanden voor Klein-Azië en bij Griekenland) en er vele veroveren, maar een bevelhebber zal hem met zijn smaad doen ophouden zonder dat hij hem diens smaad vergelden kan (Dan. 11:18). [3]

De Syrische koning wil zijn rijk dus uitbreiden naar het westen, maar ontmoet daar een macht, waar hij niet tegen op kan. Merkwaardig is dat er niet van een koning, maar van een bevelhebber wordt gesproken. Het gaat dus om een legeraanvoerder. Hier vinden we de eerste aanwijzing betreffende het vierde rijk.

Een tweede vermelding van het optreden van de Romeinen geeft Daniël in vers 30 van hoofdstuk 11. Hij beschrijft hoe de koning van het Noorden (d.w.z. het noorden van Israël, dus Syrië) opnieuw in het zuiden invalt (in Egypte), maar deze keer gaat het niet zo voorspoedig als bij een vroegere veldtocht, want “er zullen schepen der Kittieten tegen hem komen, zodat hij afgeschrikt wordt.”

Kittieten is de oorspronkelijke naam van de inwoners van de stad Kition op Cyprus, later werden er de Grieken onder verstaan. Zo is de naam Hollanders, waarmee vroeger de inwoners van de provincie Holland werden aangeduid, overgegaan op alle inwoners van ons land (verg. Jer. 2:10 en Ezech. 27:6).

Maar, zal men zeggen: Grieken zijn nog geen Romeinen. Dat is waar, er wordt hier echter niet over Kittieten, maar over schepen van de Kittieten gesproken. De Grieken zelf hebben na Alexander de grote geen rol van betekenis meer gespeeld. Zij vielen al spoedig onder het machtsgebied van Rome en de Romeinen maakten gebruik van de Griekse vloot. [4]

Uit deze beide gegevens valt alleen af te leiden, dat er een westerse macht in opkomst was, waarmee de regeerders in het verbrokkelde Griekse rijk terdege rekening moesten houden. Deze macht zou het vierde rijk kunnen zijn. Dit zijn echter niet de enige aanwijzingen die we hebben. Bij de bespreking van het beeld heb ik al opgemerkt, dat er sprake is van één beeld en dat de vier rijken dus elkaars opvolgers zijn. Bij de eerste drie wordt dit door de bijbel duidelijk aangegeven: Perzië veroverde Babylon en nam zijn gebied in beslag, en op zijn beurt werd het Perzische rijk door het Griekse vervangen. En alle drie rijken hebben over Palestina geheerst, want we hebben wel te bedenken, dat deze rijken met Israël te maken hebben. Een algemeen kenmerk van de profetie is, dat daarin slechts dan over landen en volken wordt gesproken, wanneer de gebeurtenissen betreffende die landen en volken direkt of indirekt te maken hebben met het volk Israël en het land Palestina.

Toen God zijn troon te Jeruzalem opgaf, gaf Hij Israël prijs aan de volken, prijs aan vier opeenvolgende wereldrijken.

Wil de westerse macht, waarop Daniël vaag zinspeelt, werkelijk Het vierde rijk zijn, dan zal ze ook zeggenschap over Kanaän moeten krijgen.

Met dit gegeven voor ogen slaan we het nieuwe testament op en lezen daar:

“En het gebeurde in die dagen, dat er een bevel uitging van keizer Augustus, dat het hele aardrijk moest worden ingeschreven ...” (Luk. 2:1).

De konklusie waartoe Daniël ons bracht, blijkt dus door het nieuwe testament bevestigd te worden. Het oude testament eindigt met Israël onder de macht van Perzië en het kondigt het Griekse rijk aan. Het nieuwe testament begint direkt met ons Israël voor te stellen onder de macht van de Romeinen. Al staat er dus nergens met zoveel woorden, dat het vierde rijk het Romeinse rijk is, uit het geheel van de Schrift blijkt dat toch zonneklaar.

[1] “In de toekomstige dagen” is vrij vertaald. Er staat letterlijk “In het laatst der dagen” en daarmee wordt de eindtijd aangeduid. Het gaat in de droom ten slotte om wat er aan het eind met het beeld en met de steen gebeurt. Hetzelfde geldt voor Gen. 49:1, waar deze uitdrukking voor het eerst voorkomt.

[2] Dan. 6 noemt Darius de Meder als opvolger van Belsazar. Andere plaatsen spreken over het rijk der Perzen (zie 2 Kon. 36:20). De eerste koning van de Perzen wordt zelfs door Jesaja een honderd jaar tevoren aangeduid als “Kores” (of wel Cyrus) (Jes. 44:28; 45:1).

Kennelijk is Darius een Medisch vorst onder Kores de Perzische heerser. In ieder geval toont de ene plaats met de andere gekombineerd, dat er een Medisch-Perzische heerschappij ontstond, nadat Babylon viel.

[3] De ongewilde geschiedenis bevestigt dit. De oorlogszuchtige koning Antiochus III maakte veroveringen in Klein-Azië. Hij kreeg zelfs vaste voet in Griekenland. De Romeinen zagen dit met lede ogen. Het kwam tot een treffen in 191 bij Thermopylae. Antiochus moest toen Europa ontruimen. Het volgende jaar werd hij bij Magnesia vernietigend verslagen.

[4] Dit gedeelte slaat op het Romeinse gezantschap, dat zich naar Egypte haastte om daar Antiochus Epifanes het ultimatum van de Romeinse senaat te overhandigen. Het ultimatum bevatte de eis, dat de Syrische koning zijn veroveringen moest opgeven en Egypte moest verlaten. Antiochus riskeerde geen oorlog met Rome, maar trachtte door uitvluchten aan een direkte beslissing te ontkomen. Daarop trok de gezant Gaius Popillius Leanes een cirkel om de Syrische koning en gelastte hem te beslissen voor hij uit de cirkel stapte.

Deel 3

Het is niet alles goud wat er blinkt

Door de vier onderdelen van het beeld, dat Nebukadnezar in zijn droom zag, werden, zoals we hebben aangetoond, achtereenvolgens het Babylonische, het Medisch-Perzische, het Griekse en het Romeinse rijk aangeduid.

Deze vier rijken worden gekenmerkt door vier verschillende metalen: goud, zilver, koper en ijzer (het leem laat ik even buiten beschouwing).

Het is heel duidelijk de bedoeling om daarmee aan te geven dat de vier rijken van steeds geringere waarde worden. Er is een afgang van het edelmetaal goud, tot het ruwe metaal ijzer.

Minder duidelijk is echter in te zien, welke eigenschap er met goud, zilver, koper en ijzer aangeduid wordt.

De uitgestrektheid van de opeenvolgende rijken kan er niet mee bedoeld zijn. Als bijzonderheid wordt van het derde rijk gezegd, dat het “heersen zal over de gehele aarde” (vs. 39).

Militaire kracht valt ook niet in de termen, want er staat:

“en een vierde koninkrijk zal hard zijn als ijzer, juist zoals ijzer alles verbrijzelt en vermorzelt.”

Als het om militaire kracht gaat, valt er een opklimming waar te nemen van het zachte goud, naar het harde ijzer.

De metalen worden echter niet gebruikt om een opklimming voor te stellen. Het gaat om de kwaliteit van de metalen en dan kunnen we niet anders spreken dan van aftakeling. Maar wat takelt er dan af?

Wie bij wilde doodde hij, en wie bij wilde liet hij leven

Het probleem, dat ik hierboven heb aangesneden, is niet zo moeilijk op te lossen, mits we goed bedenken waar het in deze droom om gaat.

Zolang Israël in het land Kanaän woonde, de tempel nog intact was en er een koning uit het huis van David op de troon zat, regeerde God vanuit Jeruzalem en door middel van Israël. Er was een theokratie, waarvan de zegeningen naar de volken moesten uitgaan. Israël zou het hoofd van die natiën zijn (Deut. 28:13). Dat door Israëls falen dit nooit waar geworden is, doet aan het beginsel zelf niets af.

Door de ontrouw van Israël gaf God zijn plaats te Jeruzalem tijdelijk op en legde het gezag in handen van de volken. Deze periode waarin de troon van David te Jeruzalem vakant staat, wordt in beslag genomen door de vier wereldrijken.

Als we deze rijken beoordelen naar hun uitgestrektheid, of naar hun militaire kracht, raakt onze beoordeling niet het punt waar het om gaat, namelijk in hoeverre deze rijken het gezag, en wel soeverein gezag, hebben uitgeoefend. Anders gezegd: de vier metalen hebben geen betrekking op de uiterlijke, maar op de innerlijke kracht van de rijken en deze innerlijke kracht hangt samen met de positie van de regeerders van deze rijken.

Welnu, we lazen al eerder van Nebukadnezar:

“Gij, o koning, koning der koningen, aan wie de God van de hemel het koningschap, macht, sterkte en eer geschonken heeft, ja in wiens hand Hij de mensenkinderen, waar zij ook wonen, de dieren des velds en het gevogelte des hemels heeft gegeven, en die Hij tot heerser over die alle heeft gemaakt - gij zijt dat gouden hoofd”.

Deze merkwaardige woorden geven wel heel duidelijk aan, dat er iets totaal nieuws is ingetreden. Van andere koningen van de volken is dit nooit gezegd. Trouwens de lofzang van Daniël: “Hij verandert tijden en stonden” wijzen al op deze nieuwe periode (vs. 21). Ik zeg dit ten overvloede, om er nog eens aan te herinneren dat we hier het beginpunt hebben van “de tijden der volken”. Maar er is meer: deze woorden geven ook aan, dat Nebukadnezar als vorst van het Babylonische rijk een volkomen soevereine macht ontving.

Goud ziet op Goddelijke majesteit en daarmee verbonden Goddelijke gerechtigheid. Wat de majesteit en dus het gezag betreft, was Nebukadnezar degene wiens positie de Goddelijke soevereiniteit het meest nabij kwam.

Van hem getuigde Daniël later voor Belsazar:

“Wie hij wilde doodde hij, wie hij wilde, liet hij leven, wie hij wilde, verhoogde hij, en wie hij wilde, vernederde hij” (Daniël 5:19).

Dat Nebukadnezar dit gezag niet altijd goed heeft uitgeoefend, is een andere zaak. Van hem kunnen we niet zeggen, dat het goud zijn majesteit en vanzelf daaruit volgend zijn gerechtigheid voorstelt, zoals dat bij God het geval is. Dit moeten we wel bedenken. In onze tijd van democratisering, inspraak en laten we rustig zeggen: gezagsondermijning, hebben velen er moeite mee een oosters despoot als Nebukadnezar in een gunstig daglicht te zien en helemaal om zijn machtspositie gunstig te beoordelen.

Laat staan, dat men in deze positie nog iets van een afschaduw van God wil zien. Men vergeet dan twee dingen. Ten eerste gaat men voorbij aan alle misstanden die zich in een democratie voordoen, zoals onrecht, geweld, uitbuiting, enz. Misstanden, die naarmate de democratie meer en meer normloos wordt, zich steeds sterker voordoen.

Ten tweede vergeet men, dat wanneer werkelijk een soeverein vorst naar normen van recht en gerechtigheid zou regeren, dit het land en het volk meer effectief ten goede zou komen dan bij welke democratische regeringsvorm ook. Dat de meeste vorsten een dergelijk gezag niet aankonden en ze zich door eigen belang, machtswellust en dergelijke lieten drijven, is waar. Maar dat het volk de democratische vrijheid niet aan kan, wordt in onze dagen eveneens openbaar.

De wet der Meden en Perzen die niet kan worden herroepen

Er is geen grotere besluitvaardigheid, geen direktere aanwending van kracht, dan in een volkomen soeverein geregeerde staat. Bij Nebukadnezar, en zij het in mindere mate toch ook bij zijn opvolgers, werd dit gezag gevonden. Hoewel de vorsten van de Meden en de Perzen soevereine regeerders genoemd worden, waren ze toch niet volkomen soeverein. Wanneer een besluit naar de wet van de Meden en Perzen was uitgevaardigd, dan kon dat besluit niet meer worden herroepen. Ahasveros, die zijn vrouw Vasthi wegzond, kon haar niet meer in ere herstellen en Darius was niet bij machte Daniël te vrijwaren voor de leeuwenkuil (Esther 1, Dan. 6; zie ook Esther 8:8). Enerzijds voorkwam dit stelsel, dat de vorst in willekeur wetten instelde en ophief. Anderzijds echter bond het hem aan een eenmaal genomen besluit. En dit laatste betekent vermindering van gezag, en beperking in uitoefening van kracht.

De generaals van Alexander

De Grieken zijn altijd een vrijheidsminnend volk geweest. Er waren in vele stadstaatjes wel koningen, maar die waren toch verantwoording schuldig aan de volksvergadering. De koningsfunctie was vaak alleen van belang in geval van oorlog, want dan moest de vorst de troepen aanvoeren. De Griekse stadstaatjes onderhielden een zekere band, en het Griekse volk voelde een zekere eenheid, die tot uiting kwam in volkskarakter, Olympische Spelen, gemeenschappelijke godsdienst e.d., maar van een staatkundige eenheid was geen sprake.

De vrijheidsdrang, die ruimte liet voor onderlinge krakelen, werd hen tenslotte noodlottig, want Filippus van Macedonië wist zich daardoor van heel Griekenland meester te maken. Om opstand tegen zijn gezag te voorkomen en de Grieken samen te binden in ijver voor één gemeenschappelijk doel, wakkerde hij hun vijandschap tegen de Perzen aan. Alexander de Grote volgde zijn vader op, die door een vroegtijdige dood geen gelegenheid had zijn plannen te volvoeren, en in korte tijd trok hij van overwinning naar overwinning heel het Midden-Oosten door. Hij werd trouw bijgestaan door zijn generaals. Maar deze hadden dan ook een aardige vinger in de pap. Toen Alexander van plan was ook India te veroveren, weigerden zijn generaals verder te trekken.

En toen hij zich de positie van een oosters vorst wilde aanmeten en door zijn Griekse onderdanen precies zo eerbiedig knielend benaderd wilde worden als dat bij een oosters monarch gebeurde, begonnen de moeilijkheden eerst goed. Na de dood van Alexander viel het rijk uiteen en geen van de vier generaals, die de brokstukken kregen, heeft zijn rijk tot een wereldrijk weten te verheffen.

In het Griekse rijk zien we dan ook een verdere afgang van het gezag van de vorst en daarmee van het rijk.

De Romeinse volksinvloed

Het Romeinse rijk heeft verschillende bestuursvormen gehad, maar zelfs in de tijd van de keizers is er nooit een volkomen souverain heerser geweest.

Staatkundig gezien was er de Senaat, die tijdelijk door sommige keizers wel aan banden werd gelegd, maar die toch altijd is blijven functioneren. In het Romeinse rijk was er een sterke volksinvloed. De vrije burger had een stem en het plebs moest met brood en spelen tevreden gesteld worden. Men had er mee te rekenen. Verder werd het leven geregeld door wetten, die verplichtingen met zich meebrachten, maar die ook bepaalde rechten garandeerden. Om een voorbeeld uit de bijbel te noemen: een Romeins burger mocht je niet onverhoord geselen om hem tot een bekentenis te dwingen (verg. Hand. 16:37; 22:25).

Kortom het ijzeren rijk was militair gezien een krachtig rijk, maar wat zijn gezagsstructuur betreft, beeldde het van de vier wereldrijken het minst het Goddelijke gezag uit.

IJzer en leem

De voeten en de tenen van het beeld bestaan niet enkel uit ijzer, maar uit ijzer en leem. Er is hier wel eens aan een vijfde rijk gedacht, maar dat is niet juist. Er is namelijk niet sprake van een deel met een totaal nieuwe samenstelling. Dit zou het geval zijn geweest als het beeld lemen voeten en tenen zou hebben gehad. Zo is het echter niet. Het hoofdbestanddeel ijzer blijft aanwezig, maar wordt in de voeten vermengd met leem. De konklusie moet dus zijn, dat het Romeinse rijk in zijn laatste vorm een tweeledig karakter draagt. Dan zal er niet alleen een degradatie zijn van het gezag, zoals God dat in de hand van Nebukadnezar legde, er zal ook gebrek aan onderlinge samenhang zijn. Er worden overeenkomsten aangegaan, maar een echte eenheid wordt er niet gevormd.

Dat we niet met een vijfde rijk te doen hebben, blijkt ook als we Daniël 2 vergelijken met Daniël 7, waar dezelfde vier rijken onder het beeld van vier dieren worden voorgesteld. Van een vijfde dier wordt daar geen melding gemaakt. Dit hoofdstuk zullen we trouwens nog nader beschouwen.

Voeten en tenen

Van een vijfde rijk mogen we dus niet spreken, maar wel moet ons goed voor ogen staan, dat het vierde rijk in een bepaalde periode van zijn bestaan een vormverandering ondergaat.

Het vierde rijk wordt voorgesteld door de benen van het beeld, maar de voeten en tenen worden apart vermeld (vs. 33 en 42) en daarvan wordt aangegeven dat ze van een andere samenstelling zijn, te weten ijzer vermengd met leem. Er verandert dus iets!

Ook is het niet zonder zin, dat Daniël in zijn uitleg de tenen van het beeld noemt. Daarmee wordt aangegeven dat het Romeinse rijk in zijn eindfase een samenstel van tien rijken zal zijn.

Als we geen andere beschrijving van de vier wereldrijken zouden bezitten dan deze hier in Daniël 2, zou men dit wat ver gezocht kunnen vinden. Toch hebben we nu al genoeg grond voor deze gevolgtrekking. Immers, de armen van het beeld worden vermeld (en daarbij wordt noch in beschrijving, noch in uitleg over handen of vingers gerept) en die wijzen heen naar de tweevoudigheid van het Medisch-Perzische rijk. Zo wordt ook over de benen gesproken en daarin zien we het west- en het oost-romeinse rijk.

Zouden dan de tenen wel vermeld worden en geen betekenis hebben?

Bovendien hebben we, zoals is opgemerkt in Daniël 7, eveneens een beschrijving van de vier rijken, die door het beeld worden voorgesteld en daar wordt bij het vierde rijk terdege gesproken over tien koningen:

“En de tien horens - uit dat koninkrijk zullen tien koningen opstaan” (Dan. 7:24). Wanneer dan ook in Dan. 2:44 gezegd wordt:

“Maar in de dagen van die koningen zal de God des hemels een koninkrijk oprichten, dat in eeuwigheid niet zal te gronde gaan en waarvan de heerschappij op geen ander volk meer zal overgaan” (vs. 44),

dan hebben we alle reden te denken aan de tien regeerders in de eindtijd, of aan de tien rijken waarover ze macht uitoefenen en die samen het Romeinse rijk vormen. Ze hebben zich namelijk verenigd (“huwelijksgemeenschap” vs. 43), maar vormen toch geen samenhangend geheel.

De steen....

Nadat we zo het beeld tot in de finesses hebben bekeken, zullen we ons hebben te bezinnen op de vraag of de voeten en tenen in het verleden al voor de dag gekomen zijn.

Nauw daarmee verbonden is de kwestie wat we te verstaan hebben onder de steen die zonder menselijk toedoen naar beneden komt zetten.

In een volgend artikel hoop ik daarop uitvoerig in te gaan.

Deel 4

J. G. Fijnvandraat

In het vorige artikel hebben we getracht aan te tonen dat de “waardedaling” van goud tot ijzer, zoals die in het droombeeld van Nebukadnezar tot uiting kwam, een afspiegeling is van het steeds geringer wordend gezag van deze verschillende rijken. Dat illustreerden we aan de hand van de geschiedenis.

Aan het slot van dat artikel wierpen we de vraag op of “de tien tenen” van het beeld reeds in de geschiedenis gestalte hebben gekregen, en wat de betekenis is van de steen die de hele aarde vervult.

We willen daaraan nu uitvoerig aandacht schenken.

Zijn de tenen er al (geweest) ?

Koning Nebukadnezar zag in zijn droom het “statenbeeld” niet langzamerhand ontstaan. Het werd hem direkt in zijn complete vorm getoond. Hij kreeg ook te zien wat er in de verre toekomst met het hele beeld zou gebeuren. De bijbel zegt dat zo:

“Terwijl gij bleef toezien, raakte, zonder toedoen van mensenhanden, een steen los, die het beeld trof aan de voeten van ijzer en leem en deze verbrijzelde” (Dan. 2:34).

Het volgende vers zegt uitdrukkelijk dat de verbrijzeling niet alleen de voeten van ijzer betrof, maar ook het leem, het koper, het zilver en het goud. Het **hele beeld** werd als kaf op de dorsvloer verpulverd, zodat de wind het meenam en “er geen spoor meer van te vinden was”.

Maar daarmee was de droom niet uit. Nebukadnezar zag ook hoe de steen, die het beeld getroffen had, tot een grote berg werd, die de hele aarde vervulde.

We hebben er al op gewezen dat de verschillende onderdelen van het beeld, gemanifesteerd in diverse rijken, pas geleidelijk voor het voetlicht traden. Eerst het hoofd, dat een voorstelling is van het Babylonische rijk; daarna de borst en armen (het Medisch-Perzische rijk); dan de buik en de lendenen (het Grieks-Macedonische rijk) en ten slotte de benen (het Romeinse rijk). Dat de voeten en tenen tot het Romeinse rijk behoren, hebben we ook al eerder besproken. Het ijzer van de benen is namelijk ook een bestanddeel van de voeten en tenen (vs. 41).

Als we nu vanuit onze tijd terugkijken in de geschiedenis, kunnen we dan, net als Nebukadnezar in zijn droom, het complete beeld zien? Als dat het geval zou zijn, dan moeten de voeten en de tenen ook in een of andere vorm in de geschiedenis terug te vinden zijn.

Was er in het verleden een tienstatenrijk?

Hoewel de voeten en tenen, zoals gezegd, in het beeld deel uitmaakten van het Romeinse rijk, is er toch een onderscheid tussen de benen en de voeten. Deze laatste waren niet louter van ijzer, maar bestonden deels uit ijzer en deels uit leem. Volgens Dan. 2:43 betekent dit dat het ijzer en het leem

geen samenhangend geheel vormen. Dat betekent dus, dat de hardheid van het ijzer als zodanig wel behouden blijft, maar dat er een zacht element bijkomt en beide gemengd worden, zonder zich aan elkaar te hechten, dus zonder een eenheid te vormen.

Daaruit kunnen we konkluderen dat in het Romeinse rijk (het laatste deel van het statenbeeld), een structuurverandering zou plaats vinden. We moeten dus de vraag onder ogen zien of dit in het verleden al heeft plaats gevonden.

Er is echter niet alleen sprake van een innerlijke structuurverandering, ook uiterlijk vindt er een verandering plaats. Er wordt namelijk niet alleen over de voeten, maar ook over de tenen van het beeld gesproken (vs. 42). Dat houdt dus in, dat het Romeinse rijk in zijn eindfase tiendelig moet zijn (geweest?). Dat de tenen inderdaad deze tiendeling voorstellen, wordt bewezen door hoofdstuk 7 waar sprake is van tien koningen of koninkrijken, maar daar hoop ik later dieper op in te gaan.

We hebben dus nu twee vragen opgeworpen nl.:

- a. Is er in Het verleden in het Romeinse rijk door structuurverandering een situatie ontstaan die te vergelijken is met de vermenging van ijzer en leem?
- b. Heeft er een tiendeling in het Romeinse rijk plaats gehad?

Als alle rijken, die in het beeld van Nebukadnezar worden voorgesteld er, zoals sommigen beweren, in het verleden zijn geweest, dan moet op deze vragen een duidelijk bevestigend antwoord gegeven kunnen worden.

En de steen zonder handen afgehouden ....

Bij deze vragen voegt zich nog een derde en die is de belangrijkste van allemaal, namelijk:

- c. Is het beeld soms ook al aan de voeten geslagen door de steen, die zonder menselijk toedoen is losgeraakt? en is die steen al tot een grote berg geworden, die de hele aarde vervuld heeft?

De beantwoording van deze derde vraag staat of valt met de betekenis, die we aan de steen toekennen en wat we verstaan onder het vervullen van de hele aarde.

Of om het nog anders te zeggen, met een beroep op de uitleg die Daniël in vs. 44 gaf: de beantwoording hangt af van de betekenis die we toekennen aan “het koninkrijk, dat in eeuwigheid niet zal tegronde gaan”.

Het Romeinse rijk bestaat toch niet meer!

Bij een beantwoording van de hiervóór genoemde vragen komt heel wat om de hoek kijken. Er zijn uitleggers die deze hele kwestie eenvoudig vinden. “Het vierde rijk”, zo zeggen ze, “bestaat toch allang niet meer. In 476 is het hier in het Westen door de Germaanse volken onder de voet gelopen en in het Oosten sudderde het nog wat door tot 1453, maar toen was het er ook daarmee gedaan. De hele droom moet dus al in vervulling zijn gegaan”.

Dit lijkt in zijn algemeenheid een redelijke benadering van het vraagstuk, maar deze uitleggers komen met de handen in het haar te zitten als hen gevraagd wordt een concreet antwoord te geven op elk van de drie hiervóór genoemde vragen.

Daarbij loopt hun uitleg vooral stuk op de derde vraag: “Wáár is in het verleden “het rijk van de steen” zichtbaar geworden?”

Sommigen menen dit rijk te herkennen in het christendom. Terecht zien ze in de steen een beeld van Jezus Christus. Hun fout is dat ze het losraken van de steen betrekken op de eerste komst van Jezus Christus, op zijn geboorte en wat daarop is gevolgd. Hun uitleg faalt echter op de volgende punten:

1. bij de eerste komst van Jezus Christus is het koninkrijk niet opgericht. De bede “Uw koninkrijk kome, uw wil geschiede zoals in de hemel, zo ook op aarde” is toen niet in vervulling gegaan. De discipelen meenden wel, dat het koninkrijk Gods terstond openbaar zou worden (Luk.19), maar de Heer vertelde hun dat Hij weg zou gaan naar een ver land om een koninkrijk te ontvangen en dat Hij daarna zou terugkeren (vs. 12);

2. het feit, dat het christendom het heidendom in het Romeinse rijk verdrong en zelf staatsgodsdiensdienst werd, kan onmogelijk beschouwd worden als de vernietiging van het beeld; evenmin is het de vervulling van de profetie dat de steen tot een grote berg werd, die de hele aarde vervulde.

Deze verklaring baseert zich op het geschiedkundige feit, dat het Romeinse rijk niet meer bestaat. Dat feit is voor deze verklaarders doorslaggevend. Men vraagt zich echter niet af of die vernietiging van het Romeinse rijk in het verleden wel de definitieve ondergang geweest is, zoals die in Daniël 2 genoemd wordt.

Bovendien houdt men betreffende het Romeinse rijk geen rekening met andere Schriftgegevens, die duiden op een onderbreking in het bestaan ervan. Deze verklaring kunnen we dus laten voor wat ze is.

Waren “de tenen” er al in het verleden?

Een andere verklaring, is die van de Zwitser Gaussen. Hij zegt dat de tien tenen in het verleden al verschenen zijn. In die zin is volgens hem het beeld compleet. Onder de tenen verstaat hij dan in eerste instantie de tien Germaanse rijken, die na het Romeinse rijk zijn ontstaan. En vervolgens de rijken die in het Westen daarvoor in de plaats zijn gekomen. Volgens hem kun je altijd, de eeuwen door, tien rijken in Europa aantreffen. We kunnen het dus ook zo stellen, dat Gaussen de tenen “laat doorlopen” tot aan de eindtijd. Daarbij wijst hij op het Romeinse karakter dat deze rijken hebben behouden in zeden, rechtspraak, cultuur, enz.

Tegen het laatste is natuurlijk niets in te brengen, maar tegen het andere zoveel te meer.

Ten eerste zijn er nooit tien Germaanse staten tegelijk ontstaan. Integendeel, de eerste die ontstond werd gevestigd in ca. 406, dus als inkruipser in het Romeinse rijk, en de laatste staat, die van de Longobarden, ontstond in 568. In de tweede plaats hebben deze tien staten nooit tegelijk naast elkaar bestaan. Vervolgens zijn er meer dan tien rijkjes geweest. Gaussen gaat dus aan het schrappen om tot tien te komen. En helemaal spaak loopt het met het tellen van tien rijken in de loop van de daarop volgende eeuwen. Dit wordt willekeur tot en met. Terwijl er dan bovendien totaal andere rijken voor de eerste tien in de plaats komen. Minder dwaas is de uitleg, die Gaussen van het ijzer en leem geeft. Hij verstaat daaronder resp. de staatkundige en de kerkelijke macht.

Verschillende niet onaardige argumenten weet hij daarvoor aan te voeren. Maar ook die uitleg moeten we afwijzen. Als de metalen in eerste instantie het gezagsmoment tot uitdrukking brengen, dan moet hier dus een staatkundige afzwakking van het gezag mee worden aangeduid.

In de tweede plaats wordt in het boek de Openbaring het kerkelijk element niet als een onderdeel van het Romeinse rijk gezien. In hoofdstuk 17 wordt het daar geschilderd als een vrouw, die **op het beest** zit. Het leem wijst m.i. op nog meer volksinvloed, waardoor de besluitkracht wordt afgezwakt.

Voor ons verder betoog is de juiste kijk op het leem echter niet van overwegend belang.

Voor de volledigheid moet ik nog vermelden, dat Gaussen onder de berg de Kerk Gods verstaat en onder de steen “enig zwak gedeelte” van die Kerk, dat in de toekomst de kolos vernietigen zal. En dat zal geschieden op de jongste dag. Vervolgens zal die Kerk groeien en nog later zal ze de hele aarde vervullen in het Koninkrijk van Gods Zoon.

Uit het laatste leid ik af dat Gaussen chiliast is, waarbij hij na de wederkomst van Christus “de Kerk” nog een glorierijke toekomst op aarde toebedeelt. Deze uitleg is zo kenmerkend, omdat in de gedachtengang van Gaussen, onbewust waarschijnlijk de Kerk zo’n zwaar accent krijgt.

Onder de steen verstaat de Schrift namelijk niet de Kerk, maar de Heer Jezus Zelf (Luk. 20:17, 18) en het koninkrijk, dat Hij opricht bij zijn wederkomst. Met die correctie zou het laatste deel van de visie van deze Zwitserse theoloog te handhaven zijn.

Zijn opvatting over de tien tenen, die zouden voorstellen:

- a. de tien barbarenrijken in het verleden en

- b. tien Europese rijken in de loop der eeuwen is echter onhoudbaar, hoeveel moeite hij zich ook geeft om zijn idee aannemelijk te maken.

Interessant is dat hij van zijn argumenten daarvoor zegt:

“doch deze zijn genoegzaam tot wederlegging van sommige onlangs in Ierland uitgekomen geschriften, waarin men duisterheid tracht te verspreiden over de enige ware uitlegging van deze gewijde zinnebeelden” (De profeet Daniël, blz. 198).

Hij doelt hier natuurlijk op de werken van Darby. En, voor hen, die de Collected Writings van deze broeder bezitten, verwijs ik naar nummer 11 uit die reeks, waar Darby het hele systeem van Gausson de revue laat passeren, voorzien van een uitgebreid en afwijzend commentaar.

Hoeveel kritiek we overigens op de ideeën van Gausson kunnen hebben, zijn opvatting is in ieder geval niet zo dwaas als de eerder besprokene, die beeld en steen, enz. tot het verleden rekenen.

Deel 5

De korte verklaring

Onderwijl zitten we dan toch maar met de moeilijkheid, dat het Romeinse rijk verdwenen is en dat er van de steen zonder handen afgehouden in het verleden niets te ontdekken valt. En toch slaat die steen het beeld aan de voeten. Hoe kan dat dan? Het beeld is historisch gezien verdwenen en het koninkrijk van Jezus Christus is nog niet opgericht. Heeft Daniël het dan mis gehad??? Het lijkt me goed om nog een poging die gedaan is om deze moeilijkheid op te lossen, te bespreken. Ik doel dan op de uitleg, die door dr. Aalders is gegeven in de bekende Korte Verklaringreeks.

Ten eerste beschouwt Aalders de voeten niet als een voortzetting van het Romeinse rijk. Hij zegt het zo:

“Maar het is toch wel duidelijk, dat van vijf onderscheidene perioden in de wereldgeschiedenis gehandeld wordt, waarvan de eerste vier zijn die van de Babylonische, Medo-Perzische, Macedonisch-Griekse en Romeinse wereldrijken, terwijl de vijfde gekarakteriseerd wordt als die van een “verdeeld koninkrijk, ijzer vermengd met leem” (Daniël, blz. 68).

Deze uitleg faalt echter als je hem op Daniël 7 toepast, want daar is per se geen sprake van vijf dieren, maar van vier.

Net zo min als de vier koppen van de panter (Dan. 7:6) een ander dan het Grieks-Macedonische rijk voorstellen, net zo min stellen de tien horens (7:7) een ander dan het Romeinse rijk voor.

Nu is Aalders erg voorzichtig. Hij laat het verband met het Romeinse rijk niet helemaal los. Hij vervolgt nl. met:

“Daarin schuilt dus iets van de geweldige kracht van het Romeinse rijk ....”

De ijzer en leemperiode laat hij dan slaan op de tijd, die ligt tussen de ondergang van het Romeinse rijk en het wereldeinde, als het hemelse koninkrijk wordt opgericht. Zelf voert hij het volgende bezwaar tegen zijn eigen uitleg aan:

“Nu is er zeer zeker het bezwaar, dat van één bepaald rijk, dat dit tijdvak vult, geen sprake is. Men heeft dit bezwaar zoeken te ondervangen door te denken aan een laatste wereldrijk dat zich tegen het einde van de wereld vormen zou, bestaande uit de onderscheiden rijken die in de loop der tijden zich hebben ontwikkeld, een geweldige bondsstaat, die men zou kunnen noemen: de Verenigde Staten van de wereld”.

Als je dit zo leest dan moet je denken aan het kinderzoekspelletje waarbij de aanwezigen “warm, warm” roepen als de zoeker het verstopte voorwerp nadert. Dr. Aalders is hier inderdaad erg warm, maar hij wendt zich af en wordt weer koud. Hij schrijft verder:

“Doch ten eerste staan we daarmee voor de moeilijkheid, dat men in de historie tot hiertoe de vorming van zulk een wereldbondsstaat nog niet heeft aanschouwd, en niet met genoegzame grond kan aannemen dat het tot de vorming daarvan komen zal”.

Nu is het jammer, dat dr. Aalders in plaats van een wereldstatenbond niet spreekt van een Europese statenbond. Voor die gedachte zou bij namelijk in onze tijd voldoende grond voor handen hebben. De tweede grond waarop hij een mogelijk herstel van het Romeinse wereldrijk als statenbond afwijst, is nog merkwaardiger:

“En ten tweede zou dat dan toch ook een rijk zijn, dat gedurende een belangrijk gedeelte van de periode na de ondergang van het Romeinse rijk niet bestaat”.

Als Aalders het idee van vijf rijken opgegeven had, dan had zijn bezwaar geluid, dat het Romeinse rijk gedurende een bepaalde periode dan dus niet bestaat. En als hij vervolgens ander Schriftplaatzen had opgeslagen die over hetzelfde rijk spreken, dan was hij niet alleen “warm” geweest, maar had hij de oplossing gevonden. Het lijkt wel een beetje betuttelend van me, maar in feite is het toch zo, want het boek Openbaring spreekt over het Romeinse rijk als “het beest” en vertelt als bijzonderheid van dit beest, dat “het was en *niet is* en zijn zal” (Openb. 17). En of dat nog niet genoeg is, wordt er ook gesproken van het feit, dat van dit rijk één van de koppen - en er is veel voor te zeggen hier regeringsvormen van het rijk onder te verstaan - dodelijk verwond is, en het herstel juist grote verwondering baart bij de aanschouwers (Openb. 13:3).

Helaas, Aalders probeert de oplossing hierin te vinden, dat het ijzer en leem eigenlijk niet één rijk zou aanduiden.

Op dezelfde wijze legt hij de tien horens van Dan. 7 uit. Het getal tien neemt hij dan zinnebeeldig en hij laat de horens zeer vaag verschillende heerschappijen aanduiden, en wel met deze woorden:

“Na het Romeinse rijk komt er niet meer één machtig, overheersend rijk, dat heel de cultuurwereld omspant en aan zich onderworpen houdt, maar een veelheid van rijken, die elk voor zich over een deel van de cultuurwereld heerschappij hebben en, ondanks een schommeling en verschuiving, el-kander wel zo ongeveer in evenwicht houden” (blz. 148).

En Openbaring 13 dan? zou ik willen vragen. Zo stuurt Aalders ons de mist in.

Waarom al die verklaringen genoemd?

We hebben nu drie verklaringen de revue laten passeren, die elk voor zich het probleem trachten op te lossen waarvoor het statenbeeld *elke* uitlegger plaatst. Samengevat luiden ze:

- a. de gehele droom van Daniël is in het verleden vervuld. De steen zonder handen afgehouden ziet op het christendom, dat het Romeinse rijk omturnde.
- b. de droom is nog niet geheel vervuld, maar wel zijn de tenen al verschenen. De periode die door de tenen wordt voorgesteld, loopt vanaf de tijd dat de tien barbarenrijken werden gevormd tot aan de verschijning van Christus, die dan zijn koninkrijk zal oprichten.
- c. de droom is nog niet geheel vervuld. We leven in de vijfde regeerperiode van ijzer en leem, die voortduurt tot op de verschijning van Jezus Christus. Het getal tien moet zinnebeeldig genomen worden en ziet niet per se op tien rijken, die in die bepaalde periode bestaan.

Wat is nu het nut van deze weergave van verklaringen, die er uiteindelijk naast zijn? Ten eerste dit, dat ze als een zwart tableau dienen, waar tegen het witte beeld beter uitkomt. Ten tweede is men daardoor beter gewapend wanneer men vroeg of laat met deze opvattingen in aanraking komt. En ten derde heb ik laten zien hoe het komt dat men fout ging, namelijk door alleen of hoofdzakelijk af te gaan op de historie, dus op wat zichtbaar is en door te weinig Schrift met Schrift te vergelijken.

Het is onmogelijk Daniël 2 en Daniël 7 goed uit te leggen als Openbaring 13 en 17 en ook het slot van 19 er niet bij betrokken worden.

Slot

We hebben gezien hoe de droom van Nebukadnezar elke uitlegger voor een moeilijkheid plaatst. De kwestie waar het daarbij om gaat is deze:

- a) Nebukadnezar aanschouwt een beeld, dat uit vier hoofddelen bestaat, waardoor vier achtereenvolgende wereldrijken worden voorgesteld. Deze rijken zijn: het Babylonische, het Medisch-Perzische, het Grieks-Macedonische en het Romeinse rijk.
- b) Vervolgens ziet de monarch een steen, die zonder menselijk toedoen losraakt. Deze slaat het beeld en verpulvert het. Daarop wordt die steen tot een grote berg, die de hele aarde vervult. Daarmee wordt de Messias en het rijk, dat Hij opricht aangeduid.
- c) De achter ons liggende geschiedenis laat echter zien, dat het Romeinse rijk verdwenen is, zonder dat het rijk van de Messias is opgericht.

Om het hierbovengestelde probleem op te lossen zijn in principe twee soorten verklaringen gelanceerd. Deze komen hierop neer, dat men:

1. het rijk, dat door de steen wordt voorgesteld, ergens in het verleden poogt te plaatsnemen, of
2. het Romeinse rijk zijn identiteit laat verliezen en spreekt over het vage begrip “wereldmachten”.

Zoals reeds eerder aangetoond, wordt in beide gevallen tekort gedaan zowel aan de uitspraken van de Schrift als aan de historische gegevens.

Drie uitgangspunten

Onjuiste meningen toetsen is één ding, de goede oplossing geven is een andere zaak. Om tot die goede oplossing te komen, zullen we een paar uitgangspunten duidelijk moeten stellen. Ten eerste mogen we nooit met Schriftgegevens “manipuleren” door hun betekenis om te buigen naar onze mening toe, of door ze uit te hollen wat hun inhoud aangaat.

Het vierde wereldrijk is het Romeinse rijk en blijft het Romeinse rijk. We hebben geen enkel recht dit begrip te vervagen tot “wereldmachten”. Zo is het rijk van de Messias een rijk, dat hier op aarde wordt gevestigd en **DAT DE PLAATS INNEEMT VAN DE VIER WERELDRIJKEN**.

Het koninkrijk van Jezus Christus is niet van deze aarde, het wordt op een andere wijze gevestigd en volgens andere beginselen geregeerd als de koninkrijken der volken. Dat neemt echter niet weg, dat het wel terdege een rijk *op deze aarde* zal zijn. Zowel het oude als het nieuwe testament spreken hier uitvoerig over.

Ten tweede moeten we altijd - en bij een profetisch onderwerp wel zeer in het bijzonder - Schrift met Schrift vergelijken. Geen enkele profetie staat op zichzelf. Wie dat beginsel niet terdege in rekening brengt, vervalt tot een eigenmachtige uitleg (zie 2 Petr. 1:20, 21).

Welnu, Gods Woord komt op andere plaatsen op deze vier wereldrijken, en wel in het bijzonder op het laatste ervan, terug. Deze gedeelten behoren dus in de beschouwing betrokken te worden.

In de derde plaats moeten we zeer voorzichtig omgaan met historische gegevens. Deze kunnen een bepaalde uitleg, die op grond van uitspraken in de Schrift wordt gegeven, steunen, ze mogen de uitleg echter nooit beheersen. In dit opzicht wordt maar al te vaak klakkeloos aangenomen, dat een bepaalde gebeurtenis een vervulling is van de profetie

Hoe zit het dan wel?

Op grond van deze uitgangspunten komen we dan tot de volgende verklaring van Daniël 2:

- a. Het beeld dat Nebukadnezar zag, stelt vier en niet meer dan vier wereldrijken voor. Dit blijkt uit het feit, dat er slechts vier hoofdbestanddelen, te weten goud, zilver, koper en ijzer worden vermeld. Het laatste rijk zal in de laatste fase van zijn bestaan een innerlijke structuurverandering ondergaan, die wordt aangegeven door het feit, dat in de voeten van het beeld ijzer vermengd wordt met leem. Daarnaast vindt er een uitwendige vormverandering plaats, die door de tenen

wordt aangeduid. Het blijft echter het vierde rijk; het verliest zijn identiteit niet. Dat wordt onderstreept door het visioen aangaande de vier dieren, waarover Daniël in het zevende hoofdstuk van zijn boek spreekt (zie later).

- b. Deze vier wereldrijken worden door de Schrift zelf geïdentificeerd als het Babylonische, het Medisch-Perzische, het Grieks-Macedonische en het Romeinse rijk (zie voorgaande artikelen). Profetisch gezien is het Romeinse rijk dus het laatste wereldrijk op aarde.
- c. Zoals reeds gezegd, stelt de steen, die tot een grote berg wordt, het Messiaanse rijk van Jezus Christus voor. Jezus Christus Zelf maakt een eind aan de genoemde heerschappij en zijn koninkrijk komt in de plaats van deze wereldrijken. Het gezag dat eenmaal aan de volkeren (beter gezegd: hun regeerders) is toevertrouwd, wordt hen door God ontnomen en in de hand van Jezus Christus gelegd:

“ ... en hem werd heerschappij gegeven en eer en koninklijke macht, en alle volken, natiën en talen dienden hem. Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet zal vergaan, en zijn koningschap is een, dat onverderfelijk is” (Dan. 7:14).

Met deze verklaring, die alleen op de Schriftgegevens gegrond is, wenden we ons nu tot de historie. Het Romeinse rijk is er niet meer, accoord, maar wat zegt dat? Eenvoudig dit, dat er in de geschiedenis van het Romeinse rijk een hiaat zit. Volgens de profetie moet dit rijk er zijn als Christus verschijnt om zijn koninklijke macht te aanvaarden. Ergo: het Romeinse rijk zal weer worden opgericht om de laatste fase van zijn bestaan in te gaan.

Als we niet meer hadden dan Daniël 2, hadden we toch voldoende gegevens om deze konklusie te trekken, en de titel van deze artikelenserie “de droom van Nebukadnezar en het ontwaken van Europa” te rechtvaardigen.

Maar dat hiaat dan????

Ondertussen zullen toch velen met dat hiaat in hun maag zitten, om het eens populair te zeggen. Dat is te begrijpen, want Daniël 2 doet het voorkomen alsof het Romeinse rijk vanaf zijn oprichting tot aan zijn vernietiging bij de komst van Jezus Christus één aaneengesloten geheel vormt. Dit hoeft echter beslist geen “onverteerbare zaak” te zijn. Zulke hiaten kent de profetie immers zoveel. Neem bijvoorbeeld Jes. 9:5. Daar wordt de geboorte van Christus zonder overgang verbonden met zijn heerschappij. Maar tussen die beide zit een groot hiaat. Door zich daarop blind te staren hebben de Joden geen oog gehad voor het lijden van de Christus. Zij weigerden het hiaat “op te vullen” met de gegevens die door andere Schriftplaatsen worden aangedragen. Ander voorbeeld: in Zach. 9:9, 10 wordt zonder enige overgang het binnenrijden van de Heer Jezus op het veulen van een ezelin in Jeruzalem verbonden met zijn regering “van zee tot zee, en van de Rivier tot de einden der aarde”. Tussen beide ligt echter, zoals we weten, een geweldig tijdsverloop. Deze twee voorbeelden zouden met vele te vermeerderen zijn. Ze zijn echter voldoende om te laten zien, dat het klaarblijkelijk optreden van een hiaat in een bepaald profetisch gegeven, ons niet in verwarring hoeft te brengen.

Maar er is meer...

Dat is echter nog niet alles. We hebben meer dan Daniël 2 en nu komt het belang van ons tweede uitgangspunt: Schrift met Schrift vergelijken om de hoek kijken. Het boek de Openbaring geeft namelijk belangrijke informatie betreffende het vierde wereldrijk. Er is al op gewezen in de vorige artikelen, maar het mag hier nog wel eens worden herhaald, dat Openb. 17 de volgende karakteristiek van “het beest” geeft: “dat het was en niet is en zijn zal” (vs. 8). Hier wordt dus met evenzoveel worden het hiaat in het bestaan van het Romeinse rijk aangegeven!!!!

Wanneer we dan ook stellen, dat het Romeinse rijk weer zal worden opgericht, maken we ons niet aan wilde fantasieën schuldig. Integendeel, we staan daarbij op stevige schriftuurlijke basis.

Wenden we ons nu opnieuw tot de historie en wel tot onze eigentijdse geschiedenis, dan ontdekken we dat er in Europa een streven is naar éénwording. We zien dat Europa ontwaakt. En dit ontwaken mogen en moeten we kenschetsen als het voorspel van het weer oprichten van het Romeinse rijk. Wat dat betreft leven we in een uiterst belangrijke tijd! Daniël 2 is aktueller dan ooit!!!

Een leerstellig artikel????

Waren de vorige beide artikelen kritisch van aard - ik toetste toen een drietal onjuiste verklaringen - dit artikel is leerstellig en zou de indruk kunnen wekken zuiver uitlegkundig te zijn. Wie die indruk heeft, zou ik er op willen wijzen, dat hier belangrijke zaken op de achtergrond meespelen, die diep in ons geloofsleven ingrijpen.

Ten eerste is hier de waarde van het Woord van God in het geding.

Het gaat om de vraag of God zijn Woord vervult ZOALS HIJ HET HEEFT GESPROKEN. Als Daniël 2 niet letterlijk vervuld wordt, *zoals het er staat*, welke garantie hebben we dan dat de beloften betreffende ons persoonlijk heil ooit daadwerkelijk zullen worden waargemaakt???

Bovendien, welk recht hebben we dan om de evangelieverhalen, de voorschriften voor de gemeente en noem maar op, letterlijk te nemen? Dan komt alles op losse schroeven te staan.

Vele orthodoxe Schriftuitleggers zijn merkwaardig inkonsekvent. Als het gaat om de geschiedkundige mededelingen en om de reeds vervulde profetieën, leggen ze alles uit naar dat het er staat.

Zodra echter de onvervulde profetieën aan bod komen, maken ze een zwenking. Direkte, strikt bepaalde uitspraken van Gods Woord worden vervaagd, vergeestelijkt of veralgemeniseerd.

Dit manipuleren met het profetisch woord (en dat is het toch in feite: het naar je eigen hand zetten) gaat er in de praktijk vaak mee gepaard, dat men ook bepaalde voorschriften, die in de brieven aan de gemeente gegeven worden, niet zo concreet en letterlijk neemt, ook al zegt men de Schrift volledig als het Woord van God te aksepteren.

Ten tweede gaat het om de vraag of het profetisch woord werkelijk een lamp is voor onze voet, of slechts een nevelachtig schijnsel, waarbij we onze weg moeten zoeken. Als we het profetisch woord niet concreet hebben te nemen dan zullen we de tijd waarin we leven nooit kunnen herkennen en de voorafschaduwning van de toekomstige profetische gebeurtenissen nooit kunnen duiden. Om concreet te zijn: de terugkeer van Israël in Palestina is een teken aan de wand voor wie het profetisch woord recht laat wedervaren, de eenheidsbeweging in Europa is dat ook, evenals het oecumenisch streven, enz. Dit alles verliest zijn "tekenende waarde" als we de profetie gaan vervagen en de hierboven gestelde leerstellige uitgangspunten verwaarlozen.

Ten derde - en dat is het belangrijkste - hebben we in het laatste geval geen oog voor het volkomen "rechtsherstel" dat de Gekruisigde ten deel zal vallen. Op deze aarde waar Hij zijn smaad, Hem door de mens aangedaan, heeft gedragen, zal Hij in heerlijkheid regeren. En hetzelfde Romeinse rijk, dat door middel van zijn vertegenwoordigers Hem in het verleden een plaats tussen de misdadigers heeft gegeven, zal in de toekomst zijn macht en majesteit ervaren en door Hem geoordeeld worden.

Ieder mens persoonlijk zal moeten boeten voor zijn daden, tenzij hij zijn schuld heeft laten afwassen door het bloed van Jezus Christus. De wereld als zodanig zal geoordeeld worden door de Zoon des mensen, omdat ze haar Schepper verworpen heeft. Daarnaast echter draagt elk volk en elk rijk, ja, elke stad verantwoording voor zijn daden. Het zal Tyrus en Sidon draaglijker zijn in de dag van het oordeel dan Kapernaüm en Bethsaïda!

Het Romeinse rijk is het laatste van de vier rijken aan wie God het gezag op aarde heeft toevertrouwd (Dan. 2:37, 38). Het misbruik van dit gezag, dat op het ergst in het kruis tot uitdrukking kwam, zal in rekening gebracht worden! Namelijk wanneer God dit gezag terugeist en in handen legt van de Zoon des mensen. Zijn eer en zijn heerlijkheid zijn hier in het geding, dat mogen we nooit vergeten.

In een volgende serie hoop ik aan de hand van Daniël 7 de juistheid van de hierboven gegeven uitleg van Daniël 2 nog eens te bevestigen

<http://www.jaapfijnvandraat.nl/>